

POSTANOWIENIE

Dnia 10 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Halina Kiriło

w sprawie z powództwa H. K.
przeciwko Polskiemu Związkowi [...] z siedzibą w W.
o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 maja 2018 r.,
zażalenia powódki na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 30 sierpnia 2017 r., sygn. akt VII Pa [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z 27 stycznia 2017 r., po rozpoznaniu sprawy z powództwa H. K. przeciwko Polskiemu Związkowi [...] z siedzibą w W. o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy, na skutek apelacji strony pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w K. z 13 czerwca 2016 r., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz strony pozwanej kwotę 2.760 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, a kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa. Zasądził także od H. K. na rzecz strony pozwanej 3.030 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Wyrok Sądu Okręgowego powódka zaskarżyła skargą kasacyjną, oznaczając wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 148.946 zł. W skardze wniosła o zwolnienie jej od kosztów sądowych, dołączając oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Na wezwanie Sądu dodatkowo złożyła zeznanie o wysokości dochodu osiągniętego w roku podatkowym 2016 przez siebie i męża (PIT-37).

Sąd Okręgowy, postanowieniem z 12 lipca 2017 r., oddalił wniosek powódki o zwolnienie od kosztów sądowych. Postanowienie oddalające wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych nie zostało uzasadnione. Odpis tego postanowienia został doręczony pełnomocnikowi powódki 2 sierpnia 2017 r. Do 29 sierpnia 2017 r. nie został przedstawiony przez powódkę dowód uiszczenia opłaty sądowej należnej od wniesionej skargi kasacyjnej.

W związku z nieopłaceniem skargi kasacyjnej, postanowieniem z 30 sierpnia 2017 r. Sąd Okręgowy odrzucił skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Okręgowy ograniczył się do opisanie podstaw prawnych obowiązku uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej w sprawach z zakresu prawa pracy (art. 35 ust. 1 w związku z art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 300), terminu opłacenia skargi w przypadku nieuwzględnienia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych (art. 112 ust. 2-4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych) oraz konsekwencji niepłacenia skargi kasacyjnej (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

Zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w K. o odrzuceniu skargi kasacyjnej wniosła powódka, zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając naruszenie: 1) art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przez jego niezastosowanie i w konsekwencji błędne i dowolne oddalenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w całości, co zaowocowało odrzuceniem skargi kasacyjnej z uwagi na stwierdzony brak fiskalny w zakresie opłaty sądowej, w sytuacji gdy z oświadczenia o stanie majątkowym oraz zeznania podatkowego jednoznacznie wynika, że powódka nie jest w stanie ponieść całości kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny, a co za tym idzie, nie było podstaw do wydania postanowienia oddalającego wniosek o

zwolnienie od kosztów; 2) art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 361 k.p.c. przez zaniechanie wyjaśnienia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, w tym motywów oddalenia wniosku w przedmiocie zwolnienia powódki od kosztów sądowych, co uniemożliwia skontrolowanie prawidłowości stanowiska Sądu Okręgowego w zakresie oceny merytorycznych podstaw do odmowy takiego zwolnienia.

Na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. pełnomocnik powódki wniosła o objęcie badaniem przez Sąd Najwyższy prawidłowości uprzednio wydanego postanowienia Sądu Okręgowego z 12 lipca 2017 r. oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych.

Uzasadniając zażalenie, pełnomocnik skarżącej odniosła się głównie do rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Podkreśliła, że ze względu na wysokość wymaganej prawem opłaty stosunkowej od skargi kasacyjnej powódka nie posiada środków finansowych pozwalających na jej uiszczenie. Na tę okoliczność zostały przytoczone informacje o jej sytuacji majątkowej.

Pełnomocnik powódki wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu oraz orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego według norm przepisanych, w tym o kosztach zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się uzasadnione.

Rozpoznanie zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu nieuiszczenia opłaty sądowej obejmuje także, na wniosek strony, kontrolę postanowienia tego sądu o oddaleniu wniosku o zwolnienie strony od kosztów sądowych, w szczególności opłaty (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 listopada 2015 r., IV CZ 57/15, LEX nr 1962546). Postanowienie o oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych – jako niekończące postępowania w sprawie – nie jest bowiem zaskarżalne zażaleniem (art. 394¹ § 2 k.p.c.). Nie wchodzi w zakres tej kontroli merytoryczne rozpoznanie przez Sąd Najwyższy wniosku strony o zwolnienie od kosztów

sądowych.

W zażaleniu pełnomocnik skarżącej wniosła (na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.) o skontrolowanie przez Sąd Najwyższy niezaskarżalnego zażaleniem postanowienia Sądu drugiej instancji oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Skontrolowanie tego postanowienia jest jednak niemożliwe, ponieważ postanowienie Sądu Okręgowego w K. z 12 lipca 2017 r. (oddalające wniosek skarżącej o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym) nie zostało uzasadnione, natomiast w uzasadnieniu postanowienia Sądu Okręgowego w K. z 30 sierpnia 2017 r. (o odrzuceniu skargi kasacyjnej) nie znalazły się jakiegokolwiek ustalenia i rozważania co do sytuacji majątkowej skarżącej, w szczególności co do podnoszonych przez nią we wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych (zawartym w skardze kasacyjnej – k. 432) okoliczności dotyczących obecnej sytuacji majątkowej i finansowej powódki.

Zgodnie z 102 ust. 1 i 2 u.k.s.c., strona domagająca się zwolnienia od kosztów sądowych zobowiązana jest do wykazania, w złożonym oświadczeniu, że wniesienie wymaganej opłaty spowodowałoby uszczerbek w koniecznym utrzymaniu siebie i rodziny. Okoliczności te wymagają zbadania (ustalenia i oceny) przez Sąd Okręgowy i dania wyrazu tej ocenie w uzasadnieniu postanowienia podlegającego kontroli Sądu Najwyższego.

W zakres kontroli sprawowanej przez Sąd Najwyższy nie wchodzi bowiem merytoryczne rozpoznanie wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych, a jedynie kontrola, czy odmowa zwolnienia od kosztów sądowych była uzasadniona.

Uchylenie zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej nie oznacza, że zdaniem Sądu Najwyższego skardze tej powinien być nadany bieg, mimo nieuiszczenia należnej opłaty od niej, a jedynie, że Sąd Okręgowy przed odrzuceniem skargi powinien był dać wyraz ocenie stanu majątkowego skarżącej, w szczególności przesłanek zwolnienia jej od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, wynikających z art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, w kontekście podnoszonych przez skarżącą okoliczności dotyczących jego sytuacji majątkowej. Brak uzasadnienia postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych uniemożliwił Sądowi Najwyższemu

kontrolę w ramach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy ma świadomość, że oddalenie przez sąd drugiej instancji wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych nie jest orzeczeniem zaskarżalnym zażaleniem do Sądu Najwyższego. Skoro jednak może podlegać kontroli w razie wniesienia zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu nieuiszczenia przez stronę skarżącą opłaty od skargi (w związku z odmową przyznania jej zwolnienia od kosztów sądowych), to powinno być uzasadnione, chociaż nie jest zaskarżalne. Wiele sądów drugiej instancji uzasadnia swoje postanowienia oddalające wniosek strony o zwolnienie od kosztów sądowych właśnie z tej przyczyny – z powodu podlegania takiego orzeczenia kontroli w ramach postępowania zażaleniowego.

Uzasadniając rozstrzygnięcie o odrzuceniu skargi kasacyjnej, Sąd Okręgowy ograniczył się do przedstawienia przyjętej wykładni art. 112 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Podkreślił że w przypadku, gdy wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony przed upływem terminu do opłacenia pisma został oddalony, tygodniowy termin do opłacenia pisma biegnie od dnia doręczenia stronie odpisu postanowienia. Jeżeli wskazany w art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych tygodniowy termin na opłacenie pisma upłynie bezskutecznie, sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c., bez stosowania postępowania naprawczego, o którym mowa w art. 130 k.p.c. Wykładnia tego przepisu i jego zastosowanie przez Sąd Okręgowy nie budzą jakichkolwiek zastrzeżeń. W zażaleniu brak argumentów, które mogłyby prowadzić do zakwestionowania prawidłowości rozumowania Sądu Okręgowego co do zastosowania art. 112 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Nieuiszczenie opłaty w terminie przewidzianym w art. 112 ust. 3 u.k.s.c. niewątpliwie stanowi podstawę odrzucenia skargi kasacyjnej z mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c. Przyczyną uchylecia zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej nie jest jednak błędne zastosowanie art. 112 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, lecz wyłącznie brak możliwości skontrolowania prawidłowości oddalenia wniosku skarżącej o zwolnienie jej od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym wobec braku jakiegokolwiek uzasadnienia postanowienia oddalającego taki

wniosek.

Z tych względów Sąd Najwyższy uwzględnił zażalenie na podstawie art. 398¹⁵ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. Oznacza to przekazanie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu kwestii spełnienia przez skarżącą wymagań formalnych (fiskalnych) skargi kasacyjnej, z zwłaszcza przedstawienia pisemnych motywów odmowy zwolnienia jej od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym.